Załącznik do Uchwały 41/XI/2015
z dnia 24 czerwca 2015

GMINNY PROGRAM PRZECIWDZIAŁANIA PRZEMOCY W RODZINIE ORAZ OCHRONY OFIAR PRZEMOCY W RODZINIE NA LATA 2015–2020

Stary Dzików 2015

WSTĘP

Nikt w rodzinie nie zasługuje na przemoc. Jest nieprawdą, że bite dziecko staje się bardziej posłuszne, maltretowana żona nie zdradza, a poniewierany mąż dba bardziej o rodzinę. Przemoc upokarza, powoduje cierpienie i nieobliczalne szkody, rodzi nienawiść i pragnienie odwetu, tworzy błędne koło w stosunkach międzyludzkich i wcześniej czy później odbija się negatywnie.[1] Irena Pospiszyl nazwała przemocą wszelkie nieprzypadkowe akty godzące w osobistą godność jednostki lub przyczyniające się do fizycznej, a także psychicznej szkody osoby wykraczające poza społeczne zasady społecznych relacji.[2] Ustawa z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy (Dz. U. z 2005 r. Nr 180, poz. 1493 z późn. zm.) definiuje przemoc w rodzinie jako jednorazowe lub powtarzające się umyślne działanie lub zaniechanie naruszające prawa lub dobra osobiste członków rodziny, w szczególności narażające te osoby na niebezpieczeństwo utraty życia, zdrowia, naruszające ich godność, nietykalność cielesną, wolność, w tym seksualną, powodujące szkody na ich zdrowiu fizycznym lub psychicznym, a także wywołujące cierpienia i krzywdy moralne u osób dotkniętych przemocą. Z opinii o rozpowszechnieniu zjawiska przemocy w Polsce wynika, że problem przemocy jest zjawiskiem dostrzegalnym w polskim społeczeństwie i dotyczy średnio około połowy rodzin. Dowodem tego są wyniki badań OBOP z 2007r wykonane na zlecenie Ministerstwa Pracy i Polityki Społecznej na ogólnopolskiej reprezentatywnej losowo próbie Polaków.

Rodzina jest najważniejszym środowiskiem życiu człowieka, kształtującym osobowość, system wartości, poglądy i styl życia. Ważną rolę w prawidłowo funkcjonującej rodzinie odgrywają wzajemne relacje pomiędzy rodzicami, oparte na miłości i zrozumieniu. W przypadku dezorganizacji rodzina nie jest w stanie realizować podstawowych zadań, role wewnątrzrodzinne ulegają zaburzeniu, łamane są reguły, a zachowania poszczególnych członków rodziny stają się coraz bardziej niezgodne z normami prawnymi i moralnymi oraz oczekiwaniami społecznymi. Przemoc domowa może być zarówno skutkiem, jak i przyczyną dysfunkcji w rodzinie. Należy ją zaklasyfikować do kategorii zachowań negatywnych o dużej szkodliwości społecznej. Prowadzi do poważnych naruszeń norm moralnych i prawnych, tragicznych skutków psychologicznych, a w skrajnych przypadkach do poważnych okaleczeń czy zabójstw.[3]
Ciepło rodzinne osiąga niekiedy temperaturę ognia piekielnego to obrazowe stwierdzenie Richarda J. Gellesa(1979), czołowego badacza przemocy wewnątrzrodzinnej, trafnie oddaje zagrożenie i cierpienie, na jakie bywa się narażonym w rodzinie. Potrzeba tego ciepła jest jednak tak silna, że nie daje się stłumić nawet w obliczu realnego piekła, jakim jest przemoc w rodzinie.[4]

Wiele społeczeństw aprobuje przemoc w domu. Świadczą o tym chociażby powszechnie panujące mity, stereotypy, przysłowia i porzekadła utrudniające prawidłowe reagowanie na akty brutalności czy

[1] I. Pospiszyl „Przemoc w rodzinie" – WSiP Warszawa 1994, str. 5
[2] j.w., str. 14
[3] H.D. Sasal „Przewodnik do procedury interwencji wobec przemocy w rodzinie" – Wydawnictwo PARPA 1999, str. 16
[4] W. Badura-Madej „Wybrane zagadnienia interwencji kryzysowej, poradnik dla pracowników socjalnych" – Wydawnictwo Śląsk, Katowice 1999, str. 114

okrucieństwa wobec bliskich. Wszystkie mity przekonują o słuszności braku reakcji ze strony świadków przemocy, ofiary zmuszają do milczenia, a sprawców utwierdzają w przekonaniu o bezkarności czynów.

Wśród wielu mitów można wymienić kilka z nich np.:

- przemoc w rodzinie to sprawa prywatna, nikt nie powinien się wtrącać,
- przemoc zdarza się tylko w rodzinach z marginesu społecznego,
- przemoc jest wtedy, gdy są widoczne ślady na ciele ofiar,
- to był jednorazowy incydent, który się nie powtórzy,
- gdyby ofiara naprawdę cierpiała odeszłaby od sprawcy,
- gwałt w małżeństwie nie istnieje.[5]

Przemoc w rodzinie przybiera różne formy:

Rodzaje przemocy

1. Przemoc fizyczna – jej celem jest zadanie ofierze bólu fizycznego, uszkodzenie jej ciała, pogorszenie jej zdrowia lub pozbawienie ją życia.
2. Przemoc seksualna – to zachowanie zmuszające ofiarę do podjęcia niechcianych zachowań seksualnych lub zdeprecjonowania jej seksualności.
3. Przemoc psychiczna – to zachowanie, którego celem jest umniejszanie poczucia własnej wartości ofiary, wzbudzanie w niej strachu.
4. Przemoc ekonomiczna – to każde zachowanie, którego celem jest ekonomiczne uzależnienie ofiary od sprawcy.
5. Zaniedbanie – to ciągłe niezaspokajanie podstawowych potrzeb fizycznych i emocjonalnych.

Najbardziej rozpowszechnioną formą przemocy jest przemoc psychiczna (31%). Rzadziej badani doświadczali przemocy fizycznej (17%), ekonomicznej (8%) oraz seksualnej (3%) (badania TNS OBOP 2007r.)

Przemoc domowa nie jest czynem jednorazowym. Często ma długa nawet kilkunastoletnią historię. Przemoc domowa zwykle powtarza się według zauważalnej prawidłowości. Cykl przemocy składa się z trzech następujących po sobie faz:

1. Faza narastania napięcia (frustracja, stres, słaba komunikacja, napięcie)
2. Faza ostrej przemocy (kłótnia , walka, złość, strach)
3. Faza miodowego miesiąca (poczucie winy sprawcy, obietnica poprawy)

Poszczególne fazy przemocy mogą trwać krótko – od kilku dni do kilku tygodni.

Przemoc zazwyczaj eskaluje, a nie zatrzymana powoduje ogromne straty psychiczne wśród ofiar przemocy[6].

[5] H.D. Sasal, op.cit., str. 19-22

[6] J. Mazur „Przemoc w rodzinie. Teoria i rzeczywistość" – Wydawnictwo Akademickie Żak, Warszawa 2002, str. 33

Spożywanie alkoholu ma duży wpływ na występowanie przemocy w rodzinie. W stanie nietrzeźwości zanikają mechanizmy samokontroli i zachowania mogą być wręcz nieobliczalne. Według ofiar, zdarzało się, że sprawcy byli pod wpływem alkoholu w 46% przypadków przemocy fizycznej, 45% przemocy psychicznej, 40% przemocy seksualnej oraz 38% przemocy ekonomicznej (badania TENS OBP 2007).

Sprawcy bardzo niechętnie przyznają się do picia alkoholu przed dopuszczeniem się przemocy wobec członków rodziny.

Przemoc jest przestępstwem. W zależności od tego, czy przemoc ma charakter jednorazowy, czy się powtarza, jest ścigana z różnych artykułów Kodeksu karnego. Jeżeli przemoc ma charakter ciągły, zostanie zakwalifikowana jako przestępstwo znęcania się nad rodziną z art. 207 Kodeksu karnego (Dz. U. z 1997 r. Nr 88, poz. 553 z późn. zm.).

Artykuł 207 Kodeksu karnego stanowi:
„§1. Kto znęca się fizycznie lub psychicznie nad osobą najbliższą lub inną osobą pozostającą w stałym lub przemijającym stosunku zależności od sprawcy albo nad małoletnim lub osoba nieporadną ze względu na jej stan psychiczny i fizyczny, podlega karze pozbawienia wolności od 3 miesięcy do 5 lat.
§2. Jeżeli czyn określony w §1 połączony jest ze stosowaniem szczególnego okrucieństwa, sprawca podlega karze pozbawienia wolności od roku do 10 lat.
§3. Jeżeli następstwem czynu określonego w §1 lub 2 jest targnięcie się pokrzywdzonego na własne życie, sprawca podlega karze pozbawienia wolności od 2 do 12 lat".

Narastanie zjawiska przemocy w rodzinie wymaga niezwłocznego podjęcia działań zawartych w niniejszym Programie. Głównym celem działania osób zajmujących się przeciwdziałaniem przemocy domowej jest zmiana postaw i świadomości społecznej w zakresie problemów osób krzywdzonych oraz zwalczanie stereotypów dotyczących przemocy, które utrudniają działania pomocowe.

Program Przeciwdziałania Przemocy Gminy Stary Dzików ma charakter długofalowy. Działania Programu obejmują lata 2015–2020. W miarę potrzeb i sytuacji społecznej zadania Programu mogą ulegać zmianom i udoskonaleniom.

I. Analiza problemów społecznych na terenie Gminy Stary Dzików

W celu właściwego zaplanowania podejmowanych działań niezbędne jest dokonanie analizy problemów społecznych w gminie z uwzględnieniem problemu przemocy w rodzinie.

Według stanu na dzień 31.12.2014 r. Gminę Stary Dzików zamieszkiwało 4 564 mieszkańców. Spośród nich tut. Ośrodek realizując zadania wynikające z ustawy o pomocy społecznej objął wsparciem 503 osoby , które stanowią ok. 11 % osób objętych wsparciem pomocy społecznej w stosunku do liczby mieszkańców Starego Dzikowa.

Ze statystyk policyjnych wynika, że na terenie gminy w latach 2012 - 2014 przeprowadzonych zostało 96 interwencji domowych. W tym samym okresie przeprowadzono 7 postępowań karnych z art. 207 kk zakończonych aktem oskarżenia. W okresie od 2012r. do 2014r. założono 7 „Niebieskich Kart", które zostały przekazane do Zespołu Interdyscyplinarnego.

Z danych Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych wynika, że w okresie od 1 stycznia 2012 r. do 31 grudnia 2014r. wpłynęło 23 zgłoszenia, w tym 12 osób podjęło dobrowolne leczenie odwykowe, przeprowadzone zostały również rozmowy interdyscyplinarne, 8 osób zostało skierowanych do sądu w celu podjęcia przymusowego leczenia odwykowego a 3 zgłoszenia zostały wycofane.

W okresie od 2012r. do 2014r. pracownicy socjalni założyli 2 „Niebieskie Karty". Ofiarami przemocy były najczęściej kobiety i dzieci. Sprawcami byli mężczyźni, w większości przypadków uzależnieni od alkoholu.

W szkołach na terenie Gminy Stary Dzików zanotowano wielokrotne akty przemocy fizycznej i psychicznej. Przemoc fizyczna wyrażała się kopaniem, szarpaniem, popychaniem. Przemoc psychiczna to bezustanne wyśmiewanie się, poniżanie, wyzwiska.

Trudno jest w sposób jednoznaczny określić wielkość zjawiska przemocy na terenie gminy w związku z występowaniem przemocy ukrytej, czyli toczącej się w rodzinie czy w szkole, ale nieujętej w statystykach z powodu braku wiedzy na temat jej występowania.

II. Celem głównym programu jest : Przeciwdziałanie przemocy w rodzinie na terenie gminy Stary Dzików.

Cele szczegółowe:

1) zmniejszenie skali zjawiska przemocy w rodzinie na terenie Gminy Stary Dzików.
2) zwiększenie skuteczności działań interwencyjnych wobec osób stosujących przemoc w rodzinie,
3) zwiększenie pomocy i ochrony ofiar przemocy w rodzinie.

Cele szczegółowe będą realizowane przez następujące zadania::

1) budowanie lokalnego systemu przeciwdziałania przemocy,
2) diagnozowanie zjawiska przemocy na terenie Gminy Stary Dzików,
3) podnoszenie kompetencji służb i instytucji w zakresie przemocy w rodzinie,
4) udzielanie pomocy ofiarom przemocy w rodzinie,
5) oddziaływanie na sprawców przemocy w rodzinie.

III. Założenia Programu

Realizacja celów Programu zakłada:

1) uwrażliwienie społeczności lokalnej na problem przemocy w rodzinie,
2) promowanie modelu rodziny wolnego od przemocy,
3) edukację dzieci, młodzieży i dorosłych w zakresie przemocy w rodzinie,
4) działania interdyscyplinarne w zakresie przeciwdziałania przemocy.

IV. Program jest spójny z Programami:

- Krajowym Programem Przeciwdziałania Przemocy na lata 2014-2020
- Wojewódzki Program Przeciwdziałania Przemocy na lata 2014-2020
- Strategią Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Stary Dzików na lata 2009-2016,
- Gminnym Programem Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych na rok 2011.

Program będzie realizowany w oparciu o następujące akty prawne:

- ustawę z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie (Dz. U. z 2005 r. Nr 180, poz. 1493 z późn. zm.),
- ustawę z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (Dz. U. z 2004 r. Nr 175, poz. 1362 z późn. zm.),
- ustawę z dnia 26 października 1982 r. o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi (Dz. U. z 2007 r. Nr 70, poz. 473 z późn. zm.).

V. Zasoby Gminy Stary Dzików w zakresie realizacji Programu:

1. Zasoby ludzkie – specjaliści z różnych dziedzin.
2. Zasoby instytucjonalne – instytucje i organizacje zajmujące się problemem przemocy w rodzinie oraz instytucje i organizacje pełniące funkcję wspierającą:
    - Ośrodek Pomocy Społecznej w Starym Dzikowie
    - Powiatowa Komenda Policji w Lubaczowie – Rewir Dzielnicowych w Starym Dzikowie
    - Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych,
    - Zespół Szkół w Starym Dzikowie
    - Zespół Szkół w Cewkowie
    - Zakład Opieki Zdrowotnej R-36
    - Niepubliczny Zakład Opieki Zdrowotnej LUMED
    - Sąd Rejonowy w Jarosławiu z siedzibą w Lubaczowie

VI. Czynniki gwarantujące właściwą realizację Programu:

- poparcie działań i współpraca z samorządem gminnym,
- dobra znajomość środowiska przez pracowników socjalnych,
- dobra współpraca służb i instytucji na terenie gminy oraz poza nią,
- otwartość i chęć współpracy specjalistów,
- silne więzi rodzinne,
- chęć zmiany i wyjścia z kryzysu.

VII. Zagrożenia w realizacji zadań:

- stereotypy panujące w środowisku na temat przemocy w rodzinie,
- bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych,
- brak współpracy rodziny w zakresie przezwyciężania kryzysów,
- problem uzależnienia od alkoholu w rodzinach,
- ubóstwo,
- brak infrastruktury socjalnej w gminie,
- brak lub zbyt mała współpraca interdyscyplinarna,
- brak motywacji ekonomicznej dla członków zespołu interdyscyplinarnego,
- brak na terenie gminy specjalistów: psychologa, psychoterapeuty, prawnika.

VIII. Realizacja celów Programu

CEL 1

Zmniejszenie skali zjawiska przemocy w rodzinie na terenie Gminy Stary Dzików

Działania:

1. Określenie w drodze uchwały trybu powoływania i odwoływania członków zespołu interdyscyplinarnego oraz szczegółowych warunków jego funkcjonowania.
   Podmiot realizujący działanie:
   - Rada Gminy Stary Dzików.

2. Powołanie Gminnego Zespołu Interdyscyplinarnego.
   Podmioty realizujące działanie:
   - Wójt Gminy Stary Dzików.

3. Współpraca w ramach zespołu interdyscyplinarnego:
   - diagnozowanie problemu przemocy w rodzinie,
   - opracowanie i realizacja planu pomocy w indywidualnych przypadkach,
   - rozpowszechnianie informacji o instytucjach oraz możliwościach udzielania pomocy w środowisku lokalnym,
   - monitorowanie sytuacji rodzin dotkniętych przemocą,
   - dokumentowanie działań podejmowanych wobec rodzin, w których dochodzi do przemocy oraz efektów tych działań,
   - podejmowanie działań prewencyjnych w środowiskach zagrożonych przemocą,
   - inicjowanie interwencji w środowiskach dotkniętych przemocą,
   - udział w działaniach edukacyjno-informacyjnych.

Podmioty realizujące działania:

- pracownicy socjalni,
- przedstawiciele oświaty,
- przedstawiciele policji,
- kuratorzy sądowi,
- przedstawiciele Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych,
- przedstawiciele służby zdrowia,
-

4. Edukacja dzieci, młodzieży i dorosłych w zakresie przemocy:
    - propagowanie skutecznych sposobów powstrzymywania przemocy,
    - obalanie mitów na temat przemocy,
    - szkolenia na temat przemocy,
    - prowadzenie kampanii zwłaszcza wśród dzieci i młodzieży w zakresie ograniczenia oglądania przemocy w telewizji, grach komputerowych,
    - wspieranie różnych form spędzania wolnego czasu promujące zachowania nieagresywne,
    - organizowanie spotkań edukacyjnych dla mieszkańców, np. w świetlicach wiejskich,
    - dystrybucja ulotek i informacji na temat przemocy i jej skutków,
    - organizowanie konkursów, np. plastycznych, wśród dzieci i młodzieży w zakresie zapobiegania przemocy.

Podmioty realizujące działanie:

- placówki oświatowo-wychowawcze,
- Ośrodek Pomocy Społecznej,
- Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych,
- Gminny Zespół Interdyscyplinarny,
- inne, w zależności od zasobów gminy.

CEL 2

Zwiększenie skuteczności działań interwencyjnych wobec osób stosujących przemoc w rodzinie.

Działania:

1. Izolowanie sprawców od ofiar.
2. Udzielanie informacji sprawcom przemocy na temat programów korekcyjno-edukacyjnych.
3. Przeprowadzanie rozmów z osobami nadużywającymi alkoholu, stosującymi przemoc.
4. Kierowanie wniosków do Sądu Rejonowego w Lubaczowie o obowiązek podjęcia leczenia odwykowego w związku z nadużywaniem alkoholu.

    Podmioty realizujące działania:

    - Ośrodek Pomocy Społecznej,
    - Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych,
    - Policja,

CEL 3

Zwiększenie pomocy i ochrony ofiar przemocy w rodzinie

Działania:

1. Utworzenie punktu informacyjnego:
   - udzielanie informacji dotyczącej bezpiecznego schronienia osobom dotkniętym przemocą w ośrodkach interwencji kryzysowej i w specjalistycznych ośrodkach wsparcia,
   - udzielanie informacji na temat pozyskania zaświadczenia lekarskiego,
   - udzielanie informacji na temat praw osób będących ofiarami przemocy,
   - udzielanie informacji sprawcom przemocy na temat programów korekcyjno-edukacyjnych,
   - rozpowszechnianie telefonu zaufania „Niebieska Linia", „Pomarańczowa Linia".

Podmiot realizujący działanie:

- Ośrodek Pomocy Społecznej.

2. Prowadzenie działań interwencyjnych w zakresie przeciwdziałania przemocy:
   - podejmowanie działań interwencyjnych w oparciu o procedurę „Niebieskiej Karty",
   - przekazywanie informacji o podejmowanych działaniach przewodniczącemu zespołu interdyscyplinarnego.

Podmioty realizujące działanie:

- Policja,
- Ośrodek Pomocy Społecznej,
- Gminny Zespół Interdyscyplinarny,
- Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych,
- Przedstawiciele oświaty,
- Przedstawiciele służby zdrowia.

3. Zapewnienie osobom dotkniętym przemocą w rodzinie miejsc w ośrodkach wsparcia.

Podmioty realizujące działanie:

- Ośrodek Pomocy Społecznej,
- Policja,
- Gminny Zespół Interdyscyplinarny.

Monitorowanie

Monitorowanie realizacji Programu odbywać się będzie w oparciu o sprawozdawczość podmiotów zaangażowanych w jego realizację. Sprawozdania z realizacji Programu podmioty składają do dnia 31 stycznia każdego roku do Ośrodka Pomocy Społecznej w Starym Dzikowie.

Sprawozdawczość

Ośrodek Pomocy Społecznej w Starym Dzikowie do dnia 31 marca każdego roku przedłoży Radzie Gminy sprawozdanie z realizacji Programu.

Finansowanie Programu

Program będzie finansowany ze środków budżetu Gminy Stary Dzików, dotacji oraz ze środków pozabudżetowych pozyskanych z innych źródeł.